

På vej til at blive mor og far

– køn, klasse, etnicitet og race i jordemoderkonsultationer

AF BOLETTE FRYDENDAHL LARSEN

I jordemoderkonsultationer følges fostrets udvikling og den gravide kvindekrop kontrolleres. Men undersøger man øjenkontakt, kropssprog og tiltaleformer i konsultationen, skaber konsultationerne andet end vellykkede graviditeter og fødsler. Jordemødres sociale praksisser kan også (re)producere såvel forskelle mellem køn som hierarkier af klasse, etnicitet og race.

Når et heteroseksuelt par bliver forældre, forandres både deres relation og de positioner, de hver især indtager i det øvrige samfund. Arbejdsmarkedsforskning viser, at kvinders lønnede arbejdstid falder, når de får børn, hvorimod mænds arbejdsmarkedsforhold ikke påvirkes i nogen større udstrækning (Deding og Filges 2009). Sociolog Lars Plantin konkluderer i sin doktorafhandling om mænds oplevelser og erfaringer med faderskab, at den ulige ansvarsfordeling, der ofte opstår mellem heteroseksuelle forældre, allerede grundlægges i mødet med sundhedsvæsnets tidligt i graviditeten, og han efterlyser derfor, at der rettes fokus mod sundhedsvæsnets rutinekontroller (Plantin 2001: 123).

I Danmark har chefspsykolog på Rigshospitalet Svend Åge Madsen m.fl. (Madsen og Munck 1999, Madsen m.fl. 1999) og sociolog Kenneth Reinicke (2005) sat fokus på mænds oplevelser af denne institution. Resultaterne er blandt andet, at fædre oplever at blive skubbet ud på sidelinjen i

sundhedssystemet (Reinicke 2005: 33); at 20 % af mændene ikke føler sig velkomne til konsultationerne, samt at knap 70 % ikke oplever, at fødselsforberedelsen indeholder elementer, der er rettet mod dem specifikt (Madsen og Munck 1999: 109). Blandt andet med udgangspunkt i disse undersøgelser konklusioner, undersøger jeg kvalitativt, hvilke positioner heteroseksuelle mænd og kvinder tilbydes i jordemoderinstitutionens praksis; hvordan de positionerer sig inden for denne praksis, og hvordan køn, etnicitet, race og klasse (re)produceres derigennem.

PRAKSIS OG SOCIALE (RE)KONSTRUKTIONER

Jeg udgår fra et praksisteoretisk perspektiv,¹ som jeg henter fra især Bente Halkier og Iben Jensen (2008), Andreas Reckwitz (2002) og Pierre Bourdieu (Bourdieu og Wacquant 1996). I et praksisteoretisk perspektiv skal kultur forstås som organisering af social handling, dvs. noget aktører gør og ikke f.eks. abstrakte størrelser i folks bevidsthed. Jeg undersøger derfor jordemoderpraksisser frem for jordemoderinstitutionens ekspliciterede formål (jf. Halkier og Jensen 2008: 4, 7). For at indfange at køn, klasse, race² og etnicitet er fænomener, som er historisk og kontekstuel betingede, men som samtidig simultant skabes og genskabes gennem praksisser og aktørers engagement i dem, anvender jeg begrebet (*re*)*producere*.³ Præmissen for undersøgelsen er således, at jordemoderkonsultationen er ét af flere steder, hvor køn og andre forskelskategorier produceres og reproduceres.

Jeg kombinerer det praksisteoretiske perspektiv med Beverly Skeggs' analytiske begreb *respektabilitet*, som kan anvendes til at vise, at visse sociale positioner konstrueres som mere respektable end andre. Aktører, der indtager sociale positioner, som er afvigende fra det respektable, afskæres dermed adgang til visse ressourcer og privilegerede subjektpositioner (Skeggs 1997).

ÅKTØRER SOM BÆRERE AF PRAKSISSE OG PRODUKTION AF EMPIRI

Undersøgelsen er baseret på observationer af 26 jordemoderkonsultationer hos to forskellige jordemødre et sted i København. Jeg formidler projektets empiri i små fortællinger, hvori jeg rekonstruerer aktørerne som *bærere* af sociale praksisser. De konkrete jordemødre er ikke mit undersøgelsesobjekt, det er derimod deres praksisser og de socialiseringsprocesser praksisserne medfører. Jeg afgrænser mig derfor fra at undersøge jordemødrenes intentioner og fra at undersøge dem som individer, hvorfor jeg præsenterer dem uden navn (jf. Warde 2005: 144, Reckwitz 2002: 145, 256). For at kunne vise tilbage til fortællingerne, har jeg givet de kommende forældre opdigtede navne.

Jeg vil i det følgende vise, hvordan aktører tilbydes forskellige positioner i jordemoderkonsultationen, og hvordan deres køn, klasse, race og etnicitet præger deres muligheder i dette konkrete rum.

KVINDEN SÆTTES I CENTRUM

Da Louise og Thomas' konsultation skal til at slutte, rækker jordemoderen Louise en folder om hospitalet: "Så. Den kan du tage hjem og kigge på." "Vi kigger" siger Louise, før de rejser sig.

I konsultationer, hvor et heteroseksuelt par er mødt op i konsultationen, positioneres den kommende mor og den kommende far fra starten som henholdsvis central og perifer. Dette sker både gennem arkitektur, dokumenter og jordemoderens performance: Alle dokumenter er noteret under kvindens navn, og det er kun hendes navn, der opråbes i venterummet. Det ene af lokalerne, jeg observerede i, er rektangulært og smalt, hvilket betyder, at kvinden bliver tilbudt en plads for enden af jordemoderens skrivebord, mens manden tilbydes en plads bag kvinden, i et hjørne ved døren. Den kønnede fordeling af en central og en perifer position er stabil uanset hvilke par, der

deltager i konsultationen, og hvordan de agerer. Det bliver tydeligt i tilfælde, hvor kvinden ikke investerer⁴ i at forblive i den centrale position, og hvor manden samtidig investerer i at blive ligeværdig deltager, hvilket er tilfældet i Louises og Thomas' konsultation. Alligevel fastholdes Louise i den primære position af jordemoderen, der flere gange siger "du", selv om Louise siger "vi", som i fortællingen ovenfor. Via denne og andre direkte henvendelser til Louise reguleres Louise til at tage det primære ansvar for konsultationens praksisser.

Peter investerer ligesom Thomas i at blive deltager i konsultationen, og han inkluderes og har ofte øjenkontakt med jordemoderen. Da konsultationen er ved at være slut, viser det sig, at han alligevel ikke lykkes i at blive godtaget som ligeværdig deltager:

"Og vi skal ses igen i uge 38," siger jordemoderen. Anette, som har sin kalender liggende foran sig nikker: "Okay." Peter tager en taske op på skødet og begynder at lede efter sin kalender. Jordemoderen siger: "Den 4/3?" og ser på Anette. Peter kan ikke finde sin kalender i sin taske, så han rejser sig og begynder at lede i en taske, som står på gulvet. "Hvad siger du til den 4/3?" siger jordemoderen igen, og Anette nikker. "Jeg har en tid kl. 9.30." Peter har stadig ikke fundet sin kalender. "Det vil være godt," svarer Anette. "Den får I bare," siger jordemoderen, og Anette skriver tiden ned. Peter sætter tasken fra sig og siger henvendt til Anette: "Men jeg kan ikke finde min kalender." "Nåh," svarer hun, mens jordemoderen taster tiden ind på skærmen.

Jordemoderen og Anette gør Peters deltagelse overflødig, og han erfarer derved, at han som kommende far kan inddrages, når han er til stede, men at hans tilstedeværelse og deltagelse ikke sikrer ham at blive anerkendt som deltager generelt. Uanset om mænd møder op, uanset hvor meget de investerer i at indtage en ligeværdig position, og uanset om deres partner samarbejder

med dem i dette, lader det sig ikke gøre for dem at blive ligestillet med deres kvindelige partner.

MANDEN SOM AFVIGENDE FORÆLDER

Til den første konsultation har jordemoderen mulighed for at udlevere en bunke foldere. Praksisserne omkring disse foldere er ofte med til at (re)producere mandens perifere position som forælder:

Sus er mødt op uden sin mand. Hun får en række foldere, f.eks. én om hospitalet, én om sund livsstil og et papir om amning. Da jordemoderen er godt nede i bunken, holder hun en folder op med titlen *Til manden: Kan man (d) få en efterfødselsreaktion?* og siger: "Og så er der lidt til din mand. Hvis han vil have den."

Folderen, som jordemoderen verbalt formidler som mandens folder, handler om fødselsdepressioner, og når man vender den om, har den titlen *Til kvinden: Efterfødselsreaktion – kan jeg få det?* Når jordemoderen her alligevel fremhæver, at den er til Sus' mand, bliver informationerne i de mange andre foldere, som f.eks. handler om fødslen og barnets udvikling, implicit informationer til Sus og Sus' mand bliver samtidig sidestillet med bedsteforældrene, der også får en særlig folder. Dermed (re)produceres en ulige ansvarsfordeling mellem kvinde og mand i forhold til familiedannelsen. Praksissen omkring udleveringen af folderne gør altså mandens kommende forældreskab til afvigende fra det 'normale forældreskab', der bliver lig moderskab. Mandens køn indtager dermed i denne kontekst positionen som *det andet køn* (jf. Staunæs og Søndergaard 2006: 51). Samtidig med at flere af folderne indholdt skaber plads til mænds faderskab, som ikke tidligere har fået meget opmærksomhed, kan praksissen omkring dem altså forstærke konstruktionen af kvindens forældreskab som primært og norm.

MANDEN SOM SEX-PARTNER

Udover folderen om fødselsdepressioner fremhæver jordemoderen én anden folder som relevant for Sus' mand. Denne folder har titlen *Når to bliver til tre – hvad så med sex*, og den ledsages af en kommentar om, at den "plejer at være rigtig god at læse sammen" og en begrundelse om, at mange par går fra hinanden, når børnene er små. Jordemoderen gør dermed forklaringen på, at småbørnsfamilier ofte går i stykker til et spørgsmål om ulige sexlyst og ikke et spørgsmål om f.eks. ulige kønsarbejdsdeling eller andet. I Sus' konsultation er det åbent, hvem der først får lyst til sex igen, men i Ludmilas konsultation er det anderledes:

Jordemoderen har netop fortalt højgravide Ludmila, at sex er en god måde at sætte fødslen i gang på. Ludmila griner, og jordemoderen tilføjer: "Ja, for du skal også tænke på, at når du har født, så kan det godt være, at der ikke er sex i mange måneder. Så det kan godt være, at du skal give ham en svingtur nu, inden det er for sent!" "Ja, det skal jeg nok," svarer Ludmila. "Ja," griner jordemoderen, "for når der ligger en lille baby, så gider du ikke."

Sex gøres her til noget manden får, og kvinden giver, hvilket understreges af Ludmilas formulering, "det skal jeg nok". I folderen *Når to bliver til tre* gøres sexlyst og fravær af sexlyst til noget, der kan forekomme hos både kvinde og mand, men i konsultationen bliver lyst i en fortrolig tone alene knyttet til mandekønnet og ulyst til kvindekønnet.

DET UFRIE VALG:

MULIGHEDEN FOR FRAVÆR

Hverken når kvinden møder op alene, eller når manden også møder op, kommenteres mandens tilstedeværelse eller fravær. Om han møder op, konstrueres som et *privat* valg, der hverken er normforstyrrende eller

problematiske, og som ikke kræver regulering fra institutionens side. Hvis vi sætter fraværet af forventninger fra jordemoderinstitutionens side op imod de krav, som han møder andre steder, bliver det klart, at et privat valg ikke er det samme som et frit valg: På en arbejdsplads indgår han i en sammenhæng, hvor hans tilstedeværelse forventes. Hvis han er fraværende i jordemoderkonsultationen behøver det således ikke være fordi, at han ikke ønsker at deltage (jf. Mørck 2006: 18).⁵

DEN RESPEKTABLE GRAVIDE:

NÅR KLASSE OG ETNICITET ER NORM

Når kvinden gøres til centrum for konsultationen, bliver det samtidig hende, der er forventninger til, og hende der reguleres mest i forhold til at gøre forældreskab på en passende måde. I konsultationerne produceres en klar kategori af *respektabel gravid*, der indebærer, at kvinden spiser sundt og dyrker motion; at hun søger viden om graviditet og fødsel; at hun bekymrer sig om fostrets udvikling, og at hun anerkender jordemoderens viden og følger hendes anbefalinger. I Rikkens konsultation bliver dele af disse forventninger tydelige. Rikke er en af de kvinder, der lykkedes i at passere⁶ som respektabel:

Rikke, en høj, slank, hvid kvinde, sidder på stolen for enden af jordemoderens bord. Det er hendes første konsultation. Hun fortæller jordemoderen, at hun er holdt op med at tage jerntilskud, fordi hun mener, at hun får ondt i hovedet af det. Jordemoderen anbefaler hende at tage jern, og tilføjer: "Det kan jeg jo anbefale, men du er jo et voksent, selvstændigt menneske, så du må..." Her afbryder Rikke hendes talestrøm: "Jamen, er det problematisk for barnet?" Jordemoderen ryster på hovedet: "Nej", og Rikke fortsætter: "Jeg har mere læst det som at det... at man tager jern for sin egen skyld...?" Jordemoderen nikker: "Det kan være problematisk for dig." Lidt efter tilføjer hun: "Nu er du jo ik-

ke... du er jo en sund og rask, almindelig dansk kvinde, der får en almindelig kost, formoder jeg, jo.” De taler lidt om, at anbefalingerne for jerntilskud har skiftet, og Rikke beslutter sig for at følge de gamle anbefalinger om lidt færre milligram, end det anbefales nu. Da emnet er uddebatteret, ser jordemoderen i Rikkes journal og siger: “Du drikker mælk, så du tager selvfølgelig ikke kalk; du er høj og slank og tager ingen medicin, og du ryger ikke; du drikker ikke, og du har ikke brug for tolk. Det er vi meget glade for!” “Ja,” nikker Rikke.

Rikke er ved at nærme sig en position som ikke-ansvarlig gravid flere gange i konsultationen, f.eks. da hun fortæller, at hun ikke tager jern. Men fordi jordemoderen forstår Rikke som “en almindelig dansk kvinde” formoder hun, at Rikke får “en almindelig kost”. Et af de tegn, der sandsynligvis bringer Rikke ind i kategorien “almindelig dansk kvinde”, er hendes hvide hud. Samtidig bliver Rikkes danske modersmål en positiv markør for jordemoderen og hun passerer således som respektabel gravid og får anerkendelse som en af de kvinder, institutionen “er glade for”. Da de når til at tale om mad, viser det sig imidlertid, at Rikke ikke har spist så sundt i sin graviditet, som jordemoderen formodede:

“Hjemme hos jer...spiser I sund og almindelig kost?” “Ja,” nikker Rikke. “Det er ikke pizza og cola hver dag?” tilføjer jordemoderen. “Det ved jeg ikke...” Rikke tøver lidt og griner: “Altså. Jeg har levet meget, meget sundt indtil jeg blev gravid!” Jordemoderen forstår hendes implicite beskrivelse og spørger: “Men så stod den simpelthen på fast-food?” “Ja,” svarer Rikke kort. “Nej, det var dog forfærdeligt! Der må du lige tage dig lidt i ørerne!” udbryder jordemoderen, og Rikke fortsætter: “Ja, og jeg har simpelthen haft lyst til burger morgen, middag og aften. Det er ret forfærdeligt, for vi går meget op i kost derhjemme.” Jordemoderen ryster på hovedet, “Supersize Me, det er dig!” Igen nikker

Rikke: “Ja, jeg har faktisk levet rigtig usundt, men vi tænker over det.” “Godt.” nikker jordemoderen. “Er fisk en del af jeres sunde kost derhjemme?” Rikke nikker. “Hvad med motion? Cykler du?” “Ja, jeg cykler,” svarer Rikke. “Ja, ja. Almindelig god sund motion hver dag. Det er bedre end en tur i motionscenter. Det lyder sgu godt, Rikke.”

Rikke lærer her, at det er problematisk at leve usundt som gravid, og i samarbejde med jordemoderen kommer hun igen ind i en respektabel position: Hun *plejer* at spise sundt, og hun *tænker* over det. Jordemoderen hjælper til med at få Rikke til igen at passere som respektabel: hun italesætter hendes kost som “sund”, da hun spørger til, om de spiser fisk, og fokuserer dermed på, hvordan Rikke almindeligvis spiser, og ikke hvordan hun har spist under graviditeten. Til sidst konstaterer jordemoderen, at det “lyder godt”. Rikke passerer altså som respektabel, trods at hun flere gange er ved at nærme sig kategorien ikke-respektabel. Udover hendes etnisk-raciaale tilhørsforhold til kategorien “almindelig dansk kvinde” er hendes succes også forbundet med, at hun viser, at hun gerne vil forbedre sig, og at hun har viden om, hvad god kost er.

SYNLIG ETNICITET OG KLASSE SOM BARRIERER FOR AT PASSERE SOM RESPEKTABEL

En anden kvinde, Amneh, glider ligesom Rikke væk fra respektabiliteten i konsultationen, men hun ender ikke som Rikke med at blive virkeliggjort som respektabel:

Da Amnehs konsultationen skal til at slutte, spørger hun, om det er et problem, at hun sidder meget ned. Hendes stemme er lille og tynd, og hendes øjne flakser, fordi hun er svagsynet. Jordemoderen ser på hende og svarer: “Jeg synes jo altid, at det er en god idé, at vi passer på vores krop. Både når vi er gravide, og når vi ikke er gravide. Så måske skulle du tænke på også at få styrket dine

muskler. Hvis nu I fik gået en tur hver dag. Hvordan kommer du til og fra arbejde?” “Jeg arbejder hjemme,” svarer Amneh stille. Jordemoderen fortsætter: “Kunne du finde på at tage i svømmehallen? Vil en pige som dig godt tage i svømmehallen?” Amneh, som har tørklæde på, griner lidt nervøst og siger: “Det er lang tid siden, jeg har været det...” Jordemoderen fortsætter: “Det ville være godt for dig. Kan du svømme?” “Åh...jamen, jeg har ikke svømmet siden folkeskolen...” Amneh ser ned i sit skød. “Åååh jamen, så skal du da ud og svømme!” udbryder jordemoderen og tilføjer: “Og hvis du ikke du har lyst, så i hvert fald ud og gå en tur. Hver dag. Mindst en halv time.” “En halv time,” gentager Amneh. “Lad som om du har en hund og gå en tur uden hunden. Det vil gøre godt for dig at få frisk luft og at få noget motion,” siger jordemoderen. Hun tager en bog frem med titlen *Graviditet, fødsel og den nye familie* og siger: “Der er én, der laver gymnastik i. Hver dag skal du lave noget af det gymnastik, der er deri. Og det kan du godt, når du er derhjemme. Ned på gulvet og arbejde med din ryg og din krop! Det kan du sagtens! Ti minutter hver dag. Det kan du godt. Så den får du.”

I denne samtale undervises Amneh i, at en respektabel gravid holder sig i form, og det bliver passende performance⁷ for hende, at hun viser, at hun ønsker at forbedre sig. Amnehs krop har den størrelse, som Sundhedsstyrelsen betegner ‘overvægtig’ (jf. Sundhedsstyrelsen 2008: 7), og den udsender dermed tegn på, at Amneh har givet op: fedme betegner ifølge Skeggs social stagnation, fordi social opstigning er mindre mulig i en fed krop (Skeggs 1997: 135). Forskning i sundhed viser da også, at kropslige dispositioner som overvægt hænger sammen med fordeling af materielle ressourcer som indkomst, bolig med videre (Larsen og Brinkkjær 2008: 43). Som Bourdieu påpeger, bærer kroppen dermed samfundets klassemarkører:

[...] kroppens dimensioner (volum, längd, vikt), kroppens form (rund eller kantig, stel eller smidig, rak eller krokig) och kropstyp (uttryckt genom hur man behandlar den, sköter om den, ger den mat och underhåller den) avslöjar de allra djupaste klass-, köns- och rasdispositionerna (Bourdieu gengivet hos Skeggs 1997: 135f).

Når jordemoderinstitutionens middel mod dét, der defineres som usundhed, er *at tale*, bliver formålet, at få den afvigende, her ‘den overvægtige’, til at vurdere sig selv som forkert for siden at kunne forbedre sig. Overvægt bliver dermed gjort til et individuelt problem (jf. Larsen og Brinkkjær 2008). Jordemoderinstitutionen bidrager således gennem klassificeringer af de gravide i ‘undervægtige’, ‘normalvægtige’ og ‘overvægtige’ (muligvis) til at forbedre sundhedsstandarden blandt gravide, men er samtidig også med til at opretholde sociale magtrelationer, da en krop uden for normen afskærer en kvinde fra en ligeværdig position.

Amnehs kropsstørrelse ligner ikke en middelklassekvindes, og hun har ifølge jordemoderen taget for hurtigt på, efter hun blev gravid. Men det er ikke bare fedme, der øger hendes afstand til det respektable. Amnehs tørklæde fjerner hende yderligere fra en majoritetsetnisk norm, og hendes etnisk-rationale minoritetsstatus kobles til det manglende forsøg på forbedring via den negative forventning til *en pige som hende*. Hverken hendes etnicitet, race eller kropsform kan altså anvendes som ressourcer, der giver hende øget adgang til respektabilitet. Hun står dermed i modsætning til Rikke, hvis krop passer ind i det konstruerede feminitetsideal: Den er hvid, høj og slank og kan dermed hjælpe hende til at passere som respektabel:

Jordemoderen trykker på Rikkens mave og siger, at hun tydeligt kan mærke hendes livmoder. “Du må gerne sige, at det er fordi jeg ikke har nogen mavemuskler,” griner Rikke.

“Nej, jeg synes mere det hænger sammen med at du er utrolig slank,” svarer jordemoderen. Rikke smiler: “Det var bare fordi, så trykkede lægen ned, og så... blub!” Jordemoderen trykker videre: “Nej, det bare fordi du er smuk altså. Mere er der ikke med det.”

Selv om Rikke er i dårlig form, passerer hun som respektabel. Hendes krop flyder ikke over med synlige henvisninger til klasse, race og etnicitet som Amnehs. Amnehs konsultation domineres af en undervisende tone: Jordemoderen fortæller i bydeform, hvordan Amneh skal gøre, og hun positioneres dermed som underlegen. Amneh positioneres som én, der skal *lære*, hvordan hun bliver respektabel. Rikkens konsultation bliver en samtale præget af udveksling og dermed ligeværdige positioner, selv om heller ikke Rikke lever op til institutionens anbefalinger for sund livsstil. Dermed bliver passende performance for runde, minoritetsetniske, ikke-hvide og svagsynede Amneh at indtage en underlegen position, mens passende performance for majoritetsetniske, hvide, høje og slanke Rikke bliver at indtage en ligeværdig position.⁸

MANDLIGE KLASSE- OG ETNICITETS-POSITIONER SOM FORDELE ELLER ULEMPER

Den perifere position er udgangspunktet for mandens position, når han træder ind i konsultationen, og han skal investere aktivt, hvis han ønsker en anden position. Den perifere position kan udfyldes således:

“Amneh Mansour!” Jordemoderen kalder ud i venteværelset. Der står en mand foran toiletet med en plastikpose i hånden og kigger skiftevis på jordemoderen og toiledøren, og hun spørger ham, om han er “Amnehs mand”. Det er han, men Amneh er på toiletet. Jordemoderen siger, at han bare kan komme ind i konsultationen, men han venter på Amneh i venteværelset. Han står stadig i døren, da Amneh er færdig og har sat sig i

konsultationen. Han ligner en, der ikke ved, om han skal komme ud eller gå ind og går først ind og sætter sig, da jordemoderen har bedt ham om det. Han har stadig jakke på, da han sætter sig med plastikposen på skødet.

Denne mands krop afslører, at han ikke føler sig hjemme i konsultationen. Han er i tvivl om, hvor han bør placere sig, når hans kone ikke er der. Hans krop agerer forsigtigt og tilbageholdende – tilsyneladende angst for at træde forkert. Skeggs (1997) viser, at en arbejderklasseposition medfører usikkerhed og angst for at træde ved siden af. Kvinderne i hendes undersøgelse er, ganske som Ahmed her, bevidste om, at de indtager en position, hvor det er andre, der har adgang til at dømme dem:

De tvivlar hela tiden på sitt eget omdöme. Detta är den emotionella klasspolitiken. De kan aldrig få den förvissning om att göra rätt som är något av det mest utmärkande för medelklassdispositioner (Bourdieu 1986).

Denna bristande förvissning betyder att de inte kan använda det sociala rummet på samma sätt; de skär av sin tillgång till det genom sina tvivel och sin övervakning av sig själva. De bryr sig om hur de uppfattas genom den andras ögon (Skeggs 1997: 145f).

Ahmed kan heller ikke anvende hverken det sociale rum eller det konkrete konsultationslokale på samme måde som majoritetsetniske, hvide middelklassemand kan det. Morten indtager ligesom Ahmed en sekundær position i forhold til sin partner, men Mortens krop er tilsyneladende vant til at indgå i andre relationer end Ahmeds krop:

Katrine og Morten har sat sig i det kvadratiske konsultationslokale. Katrine sidder over for jordemoderen, og Morten sidder for enden af hendes bord med ca. en halv meter hen til bordet. Han sidder yderst på stolen med fremadlænet overkrop og det ene ben inde

under stolen. Hans fysiske afstand til jordemoderen og kvinden nedtones af hans fremadlæned krop. Katrine sidder helt henne ved bordkanten, også lidt fremadlænet, så hun kommer nærmere jordemoderen end Morten. Katrine tager vandrejournalen op af sin taske og rækker den til jordemoderen. Derefter spørger jordemoderen: “Der er godt med bevægelse?” og ser hen på Morten. “Det er sådan, at *du* også kan begynde at mærke det?” “Ja!” svarer Morten, og jordemoderen fortsætter med blikket på Katrine: “Det skal være sådan, at hver dag skal du kunne mærke den lille.” Hun svarer: “Ja, det kan jeg også.”

Morten signalerer med en fremadlænet overkrop og et deltagende ansigtsudtryk, at han er relevant deltager, og at han forventer at blive opfattet som det. Selv om han rent fysisk er i periferien af samtalen, investerer han således kropsligt i at blive del af den. Han lykkes i sin investering: Jordemoderen inkluderer ham verbalt via et spørgsmål rettet direkte til ham, og hans kropslige investeringer betyder dermed, at han i højere grad bliver deltager.

Modsat Morten investerer Ahmed ikke i at blive deltager (udover at være mødt op), og dermed undgår han risikoen for at blive afvist og for at mislykkes i et forsøg på at passere som relevant deltager. Dermed bliver han heller ikke tilbudt en deltagerposition: Jordemoderen taler gennem hele samtalen næsten udelukkende til Amneh. Ahmeds relevans defineres således kun af hans relation til hende: Han bliver virkelig som partner, som *Amnehs mand*.

KONSULTATIONEN SOM (RE)PRODUCERENDE RUM

I denne artikel har jeg vist, hvordan jordemoderkonsultationens praksisser fastholder familien som et primært kvindeligt ansvarsområde og samtidig forstærker habituelle dispositioner relateret til kategorierne race, etnicitet og klasse. Jordemoderpraksisser (re)producerer dermed både traditionelle

kønnede positioner og hierarkier af en overlegen majoritetsetnicitet overfor en underlegen minoritetsetnicitet og en overlegen middelklasseposition overfor en underlegen arbejderklasseposition.

En dominerende distinktion, der bliver skabt mellem kvinder og mænd i konsultationsrummet skabes gennem behandlingen af graviditet som et fænomen, der kobler sig til en fysisk (kvinde)krop. Graviditet er imidlertid også en begyndelse på, at mænd og kvinder bliver forældre, og uanset om det er reflekteret eller ej, vil jordemoderkonsultationen således også være et sted, hvor forældrepositioner og køn (re)produceres. På samme måde er jordemoderkonsultationen heller ikke et rum, der er fritaget for klasse, race og etnicitet. Tværtimod tyder min undersøgelse på, at disse forskelsættende kategorier også (re)produceres i mødet mellem den veluddannede jordemoder og kommende forældre fra hele samfundet. At sociale positioner (re)produceres i konsultationsrummet betyder imidlertid også, at jordemoderinstitutionen har potentiale til at bidrage til øget ligestilling. Forudsætningen for dette er, at der inden for faget startes diskussioner om, hvordan jordemødre i praksis kan bidrage til i højere grad at tilbyde kommende forældre ligeværdige deltagerpositioner uafhængigt af køn, klasse, race og etnicitet.

NOTER

1. Perspektivet baserer sig på en særlig læsning af blandt andre Bourdieu, Giddens, Butler og Foucault (Reckwitz 2002: 243, 257, Halkier og Jensen 2008: 2, 12).
2. Jeg er inspireret af Myong Petersens betoning af race som forskelssættende kategori, og når jeg anvender begrebet race, henviser jeg således til socialt producerede dimensioner af kategorien, ligesom når jeg anvender begreberne klasse, etnicitet og køn (jf. Myong Petersen 2009: 50ff).
3. Jeg er inspireret af Butlers forståelse af køn som *citerende performances*, der indebærer, at køn produceres gennem gentagende og citerende praksisser (Butler 1993).

4. Investeringer skal ikke forstås som resultat af bevidste overvejelser: I et praksisteoretisk perspektiv rekonstrueres handlinger som performances, der er resultat af kropslige og mentale rutiner (Reckwitz 2002: 256, Bourdieu og Wacquant 1996: 104).
5. I en undersøgelse af etniske minoritetsunges fællesskaber konkluderer Line Mørch, at unge, der agerer i felter med modstridende forventninger, umuligt kan løse disse modsætninger alene (Mørck 2006: 18).
6. Begrebet 'passere' stammer fra USA's raceopdelte historie og dækker over, at en person med et ubestemt ydre kan 'passere' som hvid, trods sine sorte rødder. Begrebet bliver i dag også anvendt i andre sammenhænge (f.eks. Skeggs 1997: 136ff).
7. Halkier og Jensen har udviklet begrebet *passende performance* til at beskrive, hvordan normer skabes gennem performances. Begrebet indebærer, at når aktører handler, skaber de ikke bare mulige positioner for sig selv, men også positioner relateret til de sociale positioner de indtager, som f.eks. køn, etnicitet etc. (Halkier og Jensen 2008: 10).
8. Jeg er her inspireret af Charlotte Palludan (2005: 131-164), som i en analyse af hverdagslivet i en børnehave viser, hvordan pædagogerne ved hjælp af to toner: udvekslingstonen og undervisningstonen, positionerer nogle børn som ligeværdige og andre som underlegne.

LITTERATUR

- Bourdieu, Pierre og Wacquant, Loïc J. D. (1996): *Refleksiv Sociologi – mål og midler*. Hans Reitzels Forlag, København.
- Bourdieu, Pierre (1989): "Social Space and Symbolic Power", i *Sociological Theory*, Vol. 7, No. 1, (Spring 1989), pp 14-25, American Sociological Association, Washington.
- Butler, Judith (1993): *Bodies that matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. Routledge, London.
- Deding, Mette og Filges, Trine (2009): *Danske lønmodtageres arbejdstid. En registeranalyse baseret på lønstatistikken*. SFI, København.
- Halkier, Bente og Jensen, Iben (2008): "Det sociale som performativitet – Et praksisteoretisk perspektiv på analyse og metode", i *Kultur og praksisteori: En tekstsamling til brug for et praksisteoretisk perspektiv*, Roskilde Universitet. Udkom desuden i *Dansk Sociologi*, nr. 3, Årg. 19, nov. 2008, København.
- Larsen, Kristian og Brinkkjær, Ulf (2008): "Om statsautoriseret normalisering af kroppe – BMI, professioner og sundhedskanon", i *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* 3/2008, København.
- Madsen, Svend Aage og Munck, Hanne (1999): "Fædres deltagelse i fødsler – nærvær eller afstand?" i *Mænd på vej*, red. Ervø, Hove og Nik-Meyer. Ligestillingsrådet, København.
- Madsen, Svend Aage; Munck, Hanne og Tolstrup, Marianne (1999): *Fædre og fødsler*. Frydenlund, København.
- Mol, Annemarie (2002): *The Body Multiple: Ontology in Medical Practice*. Duke University Press, Durham NC.
- Myong Petersen, Lene (2009): *Adopteret: Fortællinger om transnational og racialiseret tilblivelse*. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, København.
- Mørck, Line Lerche (2006): *Grønsefællesskaber. Læring og overskridelse af marginalisering*. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde.
- Palludan, Charlotte (2005): *Børnehaven gør en forskel*. Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, København.
- Plantin, Lars (2001): *Mäns föräldraskap: Om mäns upplevelser och erfarenheter av faderskapet*. Göteborgs universitet, Göteborg.
- Reinicke, Kenneth (2005): *Hva' med far – Mænds forventninger og erfaringer med at blive far*. Projekt Forud, Roskilde.
- Reckwitz, Andreas (2002): "Towards a Theory of Social Practices – A Development in Culturalist Theorizing", i *European Journal of Social Theory*, 5(2), Sussex.
- Skeggs, Beverley (1997): *Att bli respektabel*. Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.
- Staunæs, Dorthe og Søndergaard, Dorte Marie (2006): "Intersektionalitet – udsat for teoretisk justering", i *Kvinder, Køn og Forskning* 2-3 2006, København.
- Warde, Alan (2005): "Consumption and Theories of practice", i *Journal of Consumer Culture*, vol 5(2), London.

SUMMARY

On the way to parenthood – (re)productions of gender, ethnicity, race and class in midwife consultations.

The premise of this article is that subject positions, which parents-to-be hold during pregnancy, influence their future parenthood.

The article examines how such subject positions are produced in midwife consultations. It shows how the man in a heterosexual couple is positioned as peripheral while the woman is assigned the responsibility for the construction of the family by means of documents, architecture and midwife practices. At the same time, the article illustrates how midwife

practices reproduce hierarchies of a superior white, majority ethnic, middle class norm which equals respectability, opposed to inferior non-white, minority ethnic, working class deviations.

Bolette Frydendahl Larsen
stud. mag. i historie og kommunikation
Roskilde Universitet